

Nr 141.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1947/48 till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters drift- kostnader m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 75, s. 97—105, av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1947) föreslagit riksdagen att till Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m. för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor.

Därjämte har Kungl. Maj:t i propositionen nr 218, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 21 mars 1947, föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa erkända alkoholistanstalter för täckande av förluster under åren 1940—1945 för budgetåret 1947/48 under V a huvudtiteln anvisa ett anslag av 121 000 kronor.

För bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m. är för innevarande budgetår anvisat ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor.

Det statliga driftbidraget till erkända och enskilda alkoholistanstalter är uppdelat i dels ett garantibidrag för dag och vårdplats och dels ett beläggningsbidrag för dag och vårdad person. För erkänd alkoholistanstalt utgör garantibidraget högst två kronor och beläggningsbidraget högst tre kronor, medan motsvarande maximibelopp för enskild alkoholistanstalt uppgå till två kronor respektive två kronor 50 öre. Berörda bidrag föreslås höjda på det sätt att garantibidraget för båda anstaltskategorierna må utgå med högst tre kronor 50 öre, medan i beläggningsbidrag må utgå till erkända alkoholistanstalter likaledes högst tre kronor 50 öre och till enskilda dylika anstalter högst tre kronor. De nya bidragsgrunderna ha ansetts böra erhålla retroaktiv tillämpning från och med den 1 januari 1947. De för höjningen erforderliga medlen för första kalenderhalvåret 1947 föreslås skola anvisas under förevarande anslag och utbetalas i efterskott.

I fråga om ett av interimstyrelsen för de erkända alkoholistanstalternas centralorganisation och socialstyrelsen väckt förslag om engångsbidrag till följande erkända alkoholistanstalter, nämligen Arbetshemmet Björknäs, Dagöholm, Holmahemmet, Holmforshemmet, Värnåshemmet och Kurön, för täckning av driftförluster under åren 1940—1946 har *föredragande statsrådet Mossberg* i statsverkspropositionen uttalat, att denna fråga borde upptagas till

prövning först då 1946 års alkoholistvårdsutredning fortskridit så långt att huvuddragen av den framtida anstaltsorganisationen kunde överblickas. Det kunde emellertid visa sig att någon eller några anstalter även efter förstärkning av driftbidragen befunde sig i så trängt ekonomiskt läge att skälig vårdstandard icke kunde uppehållas. I sådant fall borde särskilt engångsbidrag kunna ifrågakomma.

Av socialstyrelsen framfört förslag i fråga om rätt för erkända alkoholistanstalten Lillegården att utöver nu utgående vårdavgift av vissa vårdtagare vid anstalten uttaga en inackorderingsavgift av två kronor har biträfts av statsrådet, vilken därjämte anmält sig ämna — därest riksdagen icke anmäler erinran mot förslaget — förorda härav betingad ändring av kungörelsen i ämnet den 30 juni 1944 (nr 567).

Vad angår bidrag till driftkostnaderna vid inackorderingshem för omhändertagande av alkoholister under fritiden beräknas utöver det redan i Älvsjö förefintliga ytterligare fyra inackorderingshem vara i verksamhet vid ingången av budgetåret 1947/48.

I fråga om bidrag till kostnaderna för familjevård av alkoholister medför en mindre användning av denna vårdform än som beräknats, att medelsbehovet för nu berört ändamål kan beräknas till lägre belopp än för innevarande budgetår.

I propositionen nr 218 har *föredragande statsrådet Mossberg* i anledning av en av socialstyrelsen den 25 februari 1947 förnyad framställning om ett statligt engångsbidrag till alkoholistanstalterna Arbetshemmet Björknäs, m. fl. med erinran om sitt ovan återgivna, vid anmälan av statsverkspropositionen gjorda uttalande i ämnet, anfört följande.

Med utgångspunkt från den ställning som Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen på mitt förslag intagit till förevarande fråga synes en förnyad prövning av frågan innan alkoholistvårdsutredningen lämnat erforderligt material för ett grundligare bedömande förutsätta, att de skilda anstalternas ställning i likviditetshänseende klarlägges. Endast genom ett dylikt tillvägagångssätt kan nämligen en någorlunda rättvisande bild erhållas av i vad mån risk för standardförsämring på grund av ekonomiska svårigheter föreligger beträffande vederbörande anstalt. Den utredning, som låg till grund för mitt tidigare ställningstagande i ämnet, bildade icke tillräckligt underlag för en bedömning ur denna synpunkt av frågan om engångsbidrag för driftförluster.

Såsom nämnts har den föreslagna höjningen av driftbidragen förutsatts skola tillämpas retroaktivt från och med den 1 januari 1947. Med hänsyn till storleken av den föreslagna höjningen torde grundad anledning föreligga att antaga, att efter nämnda dag anstalterna icke skola nödgas vidkännas förluster å driften, bortsett från en viss tillfällig försämring under första halvåret 1947, innan den för detta halvår avsedda förstärkningen kan komma att utbetalas. Det synes då lämpligast att anknyta en likviditetsgranskning till ställningen vid årsskiftet 1946—1947. Såsom likvida tillgångar torde böra upptagas kassa-behållning och utestående kortfristiga fordringar samt de vid årsskiftet vederbörande anstalt tillkommande statliga bidrags- och ersättningsbeloppen. Härvid torde dock garantibidraget för första kvartalet av år 1947 — vilket bidrag utbetalats i förskott strax efter årsskiftet — icke böra medräknas, då detta

är avsett för täckning av driftkostnaderna för den närmaste framtiden. Å debetsidan böra endast kortfristiga skulder upptagas, enär övrig gäld icke torde innebära samma fara för anstaltens likviditet.

Granskas det nytillkomna materialet från dessa utgångspunkter, visar det sig till en början att för Arbetshemmet Björknäs, Dagöholm, Holmahemmet och Värnåshemmet de kortfristiga skulderna överstiga de omedelbara tillgångarna med avsevärda belopp. Detta förhållande har övertygat mig om att för dessa anstalter den ekonomiska situationen numera innebär en akut fara för en försämring av vårdstandarden. Vad beträffar Holmforshemmet kunna de tillgängliga uppgifterna icke sägas påvisa en lika prekär ställning som för nyssnämnda fyra anstalter. Jag vill emellertid framhålla, att, enligt vad jag inhämtat från socialstyrelsen, vårdstandarden vid Holmforshemmet redan nu på grund av medelsbrist sjunkit till en lägre nivå än som kan anses skäligen. För att säkra en tillfredsställande vård vid dessa fem anstalter torde sålunda särskilt statsbidrag böra utgivas redan i nuvarande läge. Bland de fördelar som en förbättrad likviditet innebär för anstalterna må nämnas, att dessa kunna lösgöra sig från eventuellt olämpliga leverantörer och komma i åtnjutande av med kontantköp förenade rabatter. — Vad däremot angår erkända alkoholistanstalten Kurön vill jag erinra, att denna anstalt tillhör frälsningsarmén, som genom lån till anstalten hållit dess ekonomi flytande. Med hänsyn härtill torde driftförlusterna beträffande Kurön icke innebära samma risk för standardsänkning som beträffande övriga angivna anstalter. Jag är därför icke nu beredd att förorda ett särskilt engångsbidrag till Kurön.

Först sedan klarhet genom 1946 års alkoholistvårdsutredning vunnits rörande den framtida anstaltsorganisationen synes en slutlig ekonomisk reglering böra förekomma mellan staten och de privata alkoholistanstalterna, varvid huvudmännen för de anstalter, vilka eventuellt finnas böra nedläggas eller övertagas av staten, torde komma att i någon form hållas skadeslösa genom statens försorg. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att Arbetshemmet Björknäs, Dagöholm, Holmahemmet och Värnåshemmet nu erhålla ersättning allenast för de under åren 1940—1945 lidna förlusterna med respektive 50 000, 18 000, 21 000 och 17 000 kronor. Dessa ersättningar understiga de belopp som skulle ha erfordrats för att anstalterna per den 31 december 1946 skulle ha kunnat helt frigöra sig från kortfristiga skulder. Holmforshemmet, som för fullständig likviditet per nämnda dag skulle ha behövt allenast omkring 2 000 kronor, synes med hänsyn till vad som upplysts rörande dess nuvarande standardnivå böra tilldelas ett engångsbidrag av 15 000 kronor för möjliggörande av trängande reparationer, nyanskaffningar och dylikt. Sistnämnda belopp torde i vart fall väsentligt understiga förlusterna å driften under åren 1940—1945.

De av mig förordade engångsersättningarna uppgå således till (50 000 + 18 000 + 21 000 + 17 000 + 15 000) 121 000 kronor.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag avseende bland annat höjning av driftbidragen tillstyrker utskottet.

Vad propositionen nr 218 angår har utskottet uppmärksammat, att frågan om en slutlig ekonomisk reglering mellan staten och de privata alkoholistanstalterna skjutits på framtiden. Detta har utskottet med hänsyn till pågående alkoholistvårdsutredning funnit väl motiverat. Det i propositionen framlagda förslaget har begränsats till de anstalter, för vilka den ekonomiska situationen numera innebär en akut fara för försämring av vårdstandarden. Den omständigheten att alkoholistanstalten Kurön icke i detta sammanhang erhåller ett sär-

skilt engångsbidrag bör ej förhindra att driftförlusterna vid nämnda anstalt tagas i betraktande vid den blivande regleringen.

Med detta uttalande tillstyrker utskottet jämväl Kungl. Maj:ts nu ifrågasvarande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för budgetåret 1947/48 under V a huvudtiteln anvisa

a) till *Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m.* ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor,

b) till *Bidrag till vissa erkända alkoholistanstalter för täckande av förluster under åren 1940—1945* ett anslag av 121 000 kronor.

Stockholm den 22 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 139.
